

Инж. Бранко МАРТИНОВИЋ — Титоград

Шумска газдинства — привредне организације

Шумарство наше Републике ступа у нову фазу свог развоја. Шумска газдинства, која су до сада пословала као установе са самосталним финансирањем, прелазе на статус привредних организација. Тај процес преласка је у току.

Брзи социјалистички развој наше привреде условио је да и шумарство, као привредна грана, пређе на шири колосјек свог привредног кретања. Шумска газдинства, као непосредни носиоци шумско-привредне активности и најодговорнији фактори у шумској привреди, до сада су била у својој дјелатности спутана самим статусом установа, који их је одстрањивао од учешћа у цјелокупном процесу производње дрвета — од подизања до сјече шуме. Она су до сада била само узгајивач и чувар шума, са често чисто полицијском улогом, тако да нијесу била материјално заинтересована за унапређење шумарства ни толико одговорна пред друштвеном заједницом за испуњавање оног дијела задатака који им је био повјерен.

Као установе са самосталним финансирањем, шумска газдинства нијесу вршила, или не у цјелости, искоришћавање шума на свом привредном подручју. Шумарство је до сада све своје планове базирало углавном на шумској такси коју је наплаћивало од оних који су шуму сјекли, па је због таквог начина пословања остајало привредно неактивно и незаинтересовано. Шумари су били у ситуацији у којој би се нашао, на примјер, пољопривредник који би подигао његовао и чувао воћњак или виноград, а дошао би неко други да сакупи и однесе његове плодове. У третирању шумарства полазило се од поставке да су шуме природно богатство и да их треба што више и што брже користити. Такав став се могао правдати само док смо имали велике залихе недирунутих шумских комплекса. Међутим, данас се без домаћинског подизања, његе и заштите шума не може замислити организована производња дрвне масе без обзира што је тај производни процес дуг.

До сада су експлоатацију шума вршила углавном дрвно-индустријска предузећа. Оријентишући се често више на експлоатацију шума и израду полупроизвода него на финалну и хемијску прераду дрвета, она су постизала знатне финансијске ефекте често захваљујући ниској шумској такси и јефтином добијању техничке обловине или захваљујући великој потражњи и високим цијенама појединих сортимената. На тај начин шумарство није добијало потребна средства за подизање, његу, заштиту шума и изградњу шумских путева, а дрвна индустрија, ради постизања моментаног економског ефекта, није се развијала у правцу максималног искоришћавања дрвне масе и финалне прераде дрвета. Овакав систем рада није користио ни шумарству ни дрвној индустрији. Такав положај је био врло дестимулативан за радни колектив шумског газдинства зато што он није могао да слободно користи плодове свог рада, није пословао под потпуном сопственом економском одговорношћу и што је у социјалистичким друштвеним односима био лишен основног права наших радних људи — радничког самоуправљања, које је у свим производним организацијама главна покретачка снага. Пракса је у напредним земљама, а и код нас у Словенији, показала да је шумарство знатно напредније гдје оно врши узгој и експлоатацију шума, да је мрежа путева у шумама гршћа, продуктивност рада и проценат искоришћења дрвне масе већи и да одвојеност шумарства од експлоатације шума доводи до његове заосталости.

Овакво досадашње стање оправдавало се специфичношћу начина производње у шумарству који се, прије свега, одликује врло дугим процесом производње дрвне масе као главног производа шуме и немогућношћу концентрисања уложених средстава на јединицу површине, због огромних пространа која шуме заузимају. У прилог овоме ишла је и тврдња да шумарство није смо привреда, него да оно има и шири друштвени значај (утицај на климу, ерозију и сл.) и да се зато рентабилност улагања у шумарству не може мјерити новцем. Онај ко улаже средства у неки објекат или радни подухват хоће да зна шта ће и у ком року од тога да добије, а у шумарству резултати улагања повећавају производњу тек послје за привреду необично дугог рока. Ефекат улагања се мора свуда мјерити па и шумарству. Нико данас неће дати новац за једну фабрику или њену реконструкцију ако се не докаже да је то економски оправдано. Сви привредни, објекти се брже или спорије амортизују, неки врло споро, али никоме не пада на памет да тврди да оријентација у привредној политици, кад су давана средства за те објекте, није била исправна. Истина је да су резултати улагања у шумарству тешко мјерљиви и да споро дозријевају за коришћење. Но, то не значи да се досадашња улагања у шумарство нијесу исплатила или да се неће исплатити. То најбоље потврђује улога шумарства у послјератној обнови и изградњи наше земље и његов значај у данашњем привредном развиту.

Сада је дошло вријеме да се и у развоју шумарства, као привредне гране, траже нови, бољи путеви. Шумарство се више не може задовољавати умирујућом констатацијом да је оно нешто специфично, да се у њему не може све мјерити динаром, нити може дозволити да га друге привредне гране у свом успону толико оставе за собом. Захваљујући високом степену развитка наше привреде и друштвених односа, сазрели су услови да шумска газдинства пређу на статус привредних организација. Досадашњи систем са административном унутрашњом организацијом све више се показује као неодржив и долази у сукоб са измијењеним принципима привређивања. Долази до преоријентације у начину пословања и до промјене друштвеног односа према шумарству, што омогућава већи и шири утицај заједнице како у самом управљању шумском производњом, тако и интересовањем за њен развој и унапређење у комунама. Шумарство се ослобађа крутих стега класичног шумарства, а шумска привреда поставља на принципе савремене производње на научно-економској бази. Као прва мјера савремене производње у нашим социјалистичким условима јесте радничко самоуправљање у привреди, а која је, постављена на револуционарним достигнућима наше стварности уз савремене и научне методе рада, постигла брзо и ефикасно размјере једне јаке социјалистичке привреде.

Ова преоријентација на радничко самоуправљање и комплексну производњу поставља шумарство у равноправан положај са другим областима и гранама наше привреде од којих ће радни колективи шумских газдинстава црпили драгоцену искуства за своју унутрашњу организацију у условима радничког самоуправљања. Шумска газдинства, као привредне организације, су у том погледу у завидном положају. Она ће моћи да од сваког радног колектива у свом мјесту користе искуства која немају, неће правити грешке које су други некад правили, неће лутати него ићи утабаним путевима организационог и привредног успона. Моћи ће, на примјер, одмах да пређу на нов начин расподеле чистог прихода и личних доходака, док су предузећа у другим привредним гранама морала до њега да пређу дуг и тежак пут свог унутрашњег учвршћивања. До сада су плате радника мање више биле одређиване административним путем, а са преласком на статус привредних организација ствар је колектива како ће се вршити награђивање радника, како ће се поставити унутрашњи односи у предузећу и сл. Радничка класа у шумарству је до сада остала стварно неоформљена и отстрањена од ефикасног учешћа у управљању овом привредном граном. Иако доста бројно, радништво у шумарству је било скоро у најамном односу. Не само што је задржало пуни сезонски карактер него није било везано за свој одређени привредни објект па зато и незаинтересовано. Када се шумски радници, преласком шумских газдинстава на статус привредних организација, претворе од најамних, повремених извршиоца мануелних радова у одговорне управљаче великих шумских богатстава,

самим тим ће се створити услови да се вежу за конкретни шумски објект, да се афирмишу њихова права и дужности у радничком самоуправљању и да се ликвидира несклад у награђивању између шумских и индустријских радника. То је и те како велики резервоар производних снага који треба покренути и мобилисати на техничко и организационо унапређење шумарства. Тиме би се уз економску повезаност радилишта и погона са предузећем и бољу стимулативност појединаца смањила флуктуација радне снаге у друге привредне гране, што је до сада био врло чест случај, и почео решавати основни проблем шумске производње — проблем сталне радне снаге.

У систему радничког самоуправљања у шумским газдинствима има много могућности да се радни колектив и комуна супротставе тенденцијама немилосрдне сјече шума и лошег газдовања њима. Када шумска газдинства постану предузећа постојаће непоредиво више настојања да се почне рјешавати проблем досадашње слабе техничке опремљености шумске производње, а нарочито недовољне отворености шума, који није могао бити ријешен за релативно кратко послеријатно вријеме. Он је оставио шумарство на нивоу газдовања у коме се шумско богатство још увијек не да користити ни интензивно ни рационално. Слаба техничка опремљеност је уједно и узрок релативно ниске продуктивности рада у шумарству. Пораст продуктивности рада ће се постићи бољом опремљеношћу средствима рада, побољшањем структуре и квалификација запослених, бољом организацијом рада и порастом плата шумских радника. Све то ће шумском газдинству осигурати повољне материјалне услове за успјешан развој.

Иако постоји читав низ повољних услова за то да шумска газдинства постану привредне организације, тј прелаз ипак неће бити лак ни једноставан. Биће потребно ријешити проблеме увођења савремене организације предузећа, савремене организације рада и стимулативног система награђивања. Требаће рјешавати проблеме који ће произлазити из пословних односа са предузећима дрвне индустрије и из односа газдинства и комуне и газдинства и друштвене заједнице, затим унутрашње проблеме награђивања и заштите радника на раду, исхране и смјештаја радника, примјене савремених агротехничких метода у повећању шумског фонда, набављања и школовања стручних кадрова, стручног оспособљавања радника, изграђивања насеља за раднике, превођења лугара и другог особља газдинства у одговарајуће категорије квалификованих радника према њиховој стручности итд.

Још на самом почетку свог постојања као привредне организације шумска газдинства ће се суочити са недостатком потребних материјалних средстава за нормално пословање. Основна средства у шумарству су до сад била врло ниска, те ће оскудна механизација отежавати успјешно одвијање радова нарочито на извлачењу дрвета из шуме. За обртна средства газдинства ће морати, док не стану на своје ноге, да се сналазе подизањем сезон-

ских кредита (као што је, на примјер, урадило Шумско газдинство — Титоград и врло брзо га вратило). Осјетан бољитак у пословању шумских газдинстава значиће укидање неких економских инструмената као што су земљарина и фонд за унапређење шумарства и прилагођавање амортизације и камата специфичностима привређивања у овој области.

Значи, постоје сви услови да шумарство као привредна грана заузме мјесто које му према његовом значају и могућностима припада у нашој привреди. Нема сумње да ће колективи наших газдинстава успјети да тај задатак изврше.

Л И Т Е Р А Т У Р А :

1. III Конгрес инжењера и техничара шумарства и дрвне индустрије Југославије (реферати и дискусија).
2. „Народни шумар“ 1-4/59; 11-12/55.
3. „Билтен“ бр. 1. Синдиката радника индустрије дрвета и шумарства Југославије.
4. „Економска политика“ бр. 467.
5. Инж. Б. Шикић „Економика шумарства“ (скрипта).
6. Инж. С. Шурић „Шумска газдинства — привредне организације“ („Дрварски гласник“ 17-18/60).